

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ՍԻՄԵՈՆ ԵՊՍ. ՍԿԵԻՌԱՑԻ

(1210? — 1280?)

Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան շահեկան յօդուած մը ունի *Revue des Etudes Armeniennes* Դ. Հատորին մէջ (1967), *Un Evangile Cilicien de 13e Siecle* վերնագրով: Այդ յօդուածով ներկայացուած Աւետարանը կը գտնուի Իսթամպուլ, Թօփթարուի թանգարանին մէջ (թ. 122): Աւետարանը գրուած է Սկեւոսայի առաջնորդ տէր Սիմեոնի հրամանաւ, 1273 թուին, Սկեւոսայի մէջ: Գրելը կը կոչուի Ստեփանոս, նկարիչն է Յովսափ:

Օր. Տէր Ներսէսեան ծանօթագրութեան մը մէջ կ'ըսէ թէ տէր Սիմէոնի մասին ուրիշ յիշատակութիւն չէ գտած:

Արդ, վերջերս Երեւան եկան քանի մը յիշատակութիւններ Սկեւոսայի Առաջնորդ Սիմէոն Եպիսկոպոսի մասին, այսպէս.

Ստեփանոս քահանայ խաղգիրք մը օրինակած է Սկեւոսայի մէջ, 1272-ին, «ի խնդրոյ ... Գրիգորի քահանայի, ի վայելումն անձին եւ յիշատակ ինքեան եւ ծնողաց իւրոց ... եւս առաւել սնուցչին իւրոյ Հոգեւոր տեառն եւ վարժապետի տէր Սիմեոնի, առաջնորդի Սրբոյ Ուխտիս Սկեւոսայի, ուրանաւ եւ ձեռահիւս աւարտեցաւ ... ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ քաջահաճար Հոտորի, եւ յարքայութեան բարեպաշտն Ղեւոնի՝ որդւոյ Հեթմոյ ...»: — Յուցակ Զեռարաց Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1971, էջ 485:

Գէորդ Սկեւոսայի Վարդայ Ս. Պաշին նուիրուած քարոյ (գանձ) մը գրած է նոյն Սիմէոնի խնդրանքով. «Քարոյ Վարդայ Սուրբ Պաշին, ի խնդրոյ տեառն Սիմէոնի Սկեւոսայ մեծի ուխտին առաջնորդի, ի Գէորդեայ վարդապետէ Լամպրունցոյ եւ Սկեւոսացւոյ».— Սիոն, 1969, էջ 124:

Այս փոքր տեղեկութեանց վրայ մեծ յաւելում մը կը բերէ Թօփթարուի թանգարանին Աւետարանը, որուն յիշատակարանին մէջ կը կարդանք. «Որ նոյն ինքն եւ ի նուազել ժամանակիս յառաջացեալ ի քահանայապետական սպասաւորութիւն եւ յաշտիճան եպիսկոպոսութեան սրբոյ աթոռոյս եւ Հոշակաւոր ուխտիս Սկեւոսայի, զարժանապատիւ առաջնորդս զտէր Սիմէոն, որ յազապս աստուածատէր կամաց իւրոց ի պէտս Հոգեւոր հրճուանաց եւ սրբաւայելուչ պատուասիրութեան սուրբ եւ աստուածաբանիկ մաւրս մերոյ կաթողիկէ եկեղեցոյս, ընդ այլ նշանաւոր եւ ականաւոր զարդուցքն յիշատակաց, ստացաւ եւ զայս պանծալի քարս պատուական եւ զմարդարիտս զեկեղիկ ... որ քերթողաւէն ստուգարանութեամբ կոչի Աւետարան ... Որոյ յօքնատենչ բղձից փափաքմամբ նախալիշատակեալ տէրս Սիմեոն, մեծածախ պատրաստութեամբ հոգ տարեալ սուրբ մագաղաթի, եւ զեղապանձ դրով, արհեստակիրտած ոլորակաւ, բաղմապայծառ զարդուք, սքանչելափառ խորանաց, ոսկեճաճանչ խառնուածով, յօքներանդ ծաղկանց, պճնապաճոճ յաւրինուածով, ոսկեղիր գրոյճածիւք զտէրունական անուանսն փառադարձեալ, վերըն-

ծայրաց սրբոյ տաճարիս, ի բերկրումն հոգեւոր եւ ի հրճուանս մխիթարութեան զգալի աչաց սրբազան դասուց մանկանց նոր Սիւնի, եւ յիշատակ պատմարմնոյ: Զայսու ժամանակաւ հանդիպիւր թուական ԶԻԲ, յորում զդիտապետական զահազխութիւնն վարէր տէր Յակովբ քաջահանձար հռետոր եւ սրբազան կաթողիկոս»:

Այդ միջոցին խումբ մը դասադիր իշխաններ կ'ուղեն նենդութեամբ սպաննել Լեւոն թագաւորը: Դաւաղիրներուն գրութիւն էր «Վահրամ իշխան տէր Համուսին»: Դաւաղութիւնը կը ձախողի եւ դաւաճանները կը սպաննուին: Միւս կողմէ Լեւոն թագաւոր փութով կ'արձակէ «զնախաստացեալ տէրս Սիմէոն յամուրն Պեհետին» կասկածելով զի մի ապստամբեացն ընակիչք բերդին, յորում ի պահեստի կայր մանկիկ մի փոքրիկ՝ ապրտամբին Վահրամայ: Եւ սորա զփտանդ ծերութեանն անտես արարեալ, շտապով անդր հասանէր եւ զառաջի եղեալ զործն բարեք վճարէր՝ ընդ ձեռամբ արքային զամուրն գրաւեալ...: Եղեւ աւարտ գրչութեան Սրբոյ Աւետարանիս ի Սուրբ Ուխտս Սկեւոյ, ի ձեռն Ստեփանոսի ամենամեղ զրչի, եւ Յովսափի նկարչի, հրամանաւ տեսուն Սիմեոնի...»:

Վերոգրեալ հատուածին մէջ զրիչը կը յիշէ Սիմէոն Եպիսկոպոսին ծերացած ըլլալը: Հետեւաբար, պիտի մտածէինք թէ, ան բուական կանուխ պէտք է ստացած ըլլայ Եպիսկոպոսական աստիճան: Արդ, 1272—3 թուականէն զէպի ետ երթալով կը հանդիպինք արդարեւ Սիմէոն Եպիսկոպոսի մը, Բարձրբերդցի Կոստանդին Կաթողիկոսի հրամանով 1244ին զրուած մէկ Աւետարանին յիշատակարանին մէջ, այսպէս. «Ընդ արժանաւոր յիշատակելոցս ի սրմա՝ յիշենջիք զարեան մերձաւորն՝ զառաքելաշնորհ Եպիսկոպոսն զտէր Սիմէոն» (Յիշտ. Զեռագրաց, Անթիքիս, էջ 965): Յատուկ անուններու ցանկին մէջ այս Սիմէոն Եպիսկոպոսը կը ներկայացուի իբրեւ «աղլոսկան Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի Կաթողիկոսի», հարցականով տեղադրուած՝ «Հոռմկայոյում» (էջ 1224):

Վերոգրեալ յիշատակարանին մէջ զիտելի կարեւոր պարագայ մըն է Սիմէոն Եպիսկոպոսին արեան մերձաւոր ըլլալը Բարձրբերդցի Կոստանդին Կաթողիկոսին, որ հռչակուած է իբրեւ մեծ հովանաւոր արուեստագէտներու եւ ստացող չքեղապարդ Աւետարաններու: Արդ ընական կը թուի որ իրեն արեւնակից ազգական Սիմէոն Եպիսկոպոսն ալ տէր եղած ըլլայ զեղարուեստական թանկագին յիշատակներ ունենալու բարձր ձգտումին, որուն կը վկայէ Ստեփանոս զրիչը, ինչպէս տեսանք իր օրինակած Աւետարանին յիշատակարանին մէջ: Այս նկատումներով յոյժ հաւանական կը գտնենք վերոյիշեալ երկու Սիմէոն Եպիսկոպոսներու նոյնացումը:

Իսկ թէ Սիմէոն Եպիսկոպոս ե'րբ գտնուած է Հոռմկայ, եւ կամ ո'րչափ ժամանակ ապրած է Սկեւոյ, յայտնի չեն: Սկեւոյի Վանքի իր առաջնորդութիւնը նկատի ունենալով, եւ ուրիշ համանուն Եպիսկոպոսներէ զանազանելու համար, զինքը անուանեցինք Սկեւոցի:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ